www.viitorul.org
INEKO Institute for Economic and Social Reforms
SlovakAid

Bugete fără secrete

Date. Analize. Politici

Buletin APRILIE **2017**

www.viitorul.org
www.localbudgets.viitorul.org
www.localtransparency.viitorul.org

Structura administrativ-teritorială a R. Moldova trebuie revizuită esențial

Prin trecerea la raioane în 2003, Guvernul R. Moldova a „îngropat" 20 de miliarde de lei, iar comuniștii, aflați atunci la guvernare, au urmărit să-și angajeze în funcții clientela de partid. De fapt, revenirea la raioane a determinat creșterea numărului de angajați ai Guvernului în teritoriu cu 62%, iar al funcționarilor raionali - cu 32%.

Cei mai mari perdanți ai trecerii de la județe la raioane au fost primăriile. Bugetele locale nu au crescut, iar lipsa bazei fiscale a contrazis promisiunea de a livra servicii locale mai calitative și mai bune populației. Urmare a modelului de reformă „gonflabilă" aplicat de PCRM, statele de personal în multe dintre aceste primării au rămas incomplete, micile primării fiind incapabile să angajeze personal pentru servicii elementare.

Este important ca, acum, o prioritate imediată a Guvernului R. Moldova să fie revizuirea esențială a actualei structuri administrativ-teritoriale, optimizând la maximum prezența structurilor desconcentrate.

Potrivit datelor noastre, este nevoie de un grad de optimizare, reducere, comasare sau de redistribuire de cca 40% a cheltuielilor pentru servicii desconcentrate pentru a progresa spre o reformă a sectorului public.

Detalii în pagina 7

Veaceslav Ioniță,
expert al IDIS „Viitorul"

ONLINE: Agenda unui primar, publică sau nu? 02

IMPLICARE: Pietrișul satului la piața primarului. Locuitorii din Tocuz au prevenit un furt 05

REFORMĂ: Revenirea la raioane a costat R. Moldova 20 de miliarde de lei 07

ANALIZĂ: Primăriile din R. Moldova care cheltuiesc mai mult decât planifică 10

COMPETITIVITATE: Soroca, Briceni și Edineț, raioanele cu cea mai bună infrastructură 13

RECENSĂMÂNT: R. Moldova, depopulată 14

VIZITE: Autoritățile publice locale, ajutate să devină mai transparente 16

ONLINE

Agenda unui primar, publică sau nu?

Restructurare, modernizare electronică și transparență ar trebui să fie criteriile ce caracterizează administrația publică de orice nivel, odată ce R. Moldova și-a propus să ajungă în marea familie europeană. Totuși, majoritatea primăriilor de la noi continuă să activeze după „regulile vechi ale jocului": dispozițiile edililor și deciziile consiliilor locale nu sunt publicate, licitațiile și achizițiile sunt ținute departe de ochii cetățenilor, iar cele care sunt totuși anunțate pot fi găsite pe hârtie, afișate pe panouri și mai puțin în format electronic.

Deși mai multe primării și-au creat în ultimii ani pagini web, acestea sunt rar actualizate, autoritățile motivând că nu au bani în buget pentru a plăti o persoană responsabilă de gestionarea site-ului. În mediul rural, cetățenii află despre activitatea primarilor în continuare la adunarea satului, iar aleșii locali nu cred că ar fi binevenit să-și facă publică agenda de lucru, așa cum se practică în multe localități din Occident.

Satul Puhoi, raionul Ialoveni

ZECI DE ADUNĂRI PE AN LA PUHOI

Deși este un primar tânăr ce merge în pas cu tehnologiile informaționale, Petru Frunze, care conduce de șase ani satul Puhoi din Ialoveni, preferă să organizeze anual zeci de adunări cu locuitorii pentru a-i informa despre activitatea sa ori a consulta cetățenii înainte de a realiza proiecte importante pentru localitate.

„Pentru un primar, cetățenii reprezintă calitatea de angajator și este necesar să-i tratezi cu mare responsabilitate. Comunicarea directă este cea mai bună cale pentru a asigura transparența activității mele. Timp de șase ani, am desfășurat șapte adunări generale și peste o sută de întruniri cu cetățenii pe diferite probleme. Toate chestiunile de ordin major le consultăm cu locuitorii la adunări, îi informăm despre proiectele implementate, costul și sursele de finanțare. Așa este cel mai eficient", afirmă Petru Frunze.

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar" este implementată de IDIS „Viitorul", în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

Expunerea bunurilor publice la licitație se decide prin vot la adunarea generală a satului, înainte să aprobe consilierii locali, iar alte informații de interes public sunt afișate pe panourile instalate la Primărie și în centrul satului, dă asigurări primarul.

FĂRĂ SITE DIN LIPSĂ DE BANI

Deși este un sat mare, cu peste cinci mii de locuitori, Primăria nu a creat deocamdată condiții pentru a-i informa online pe cetățenii ce merg în pas cu tehnologiile informaționale. O pagină web a fost deschisă, dar nu este activă deocamdată, pentru că „nu s-a găsit un voluntar să o administreze”, motivează Petru Frunze.

Golul este completat parțial de primar, care publică mai multe informații pe propriul profil de pe rețeaua de socializare „Facebook”.

Pe aceeași rețea își face publică activitatea și primarul satului Capaclia din raionul Cantemir. Localitatea are o pagină web, dar nu este prea actualizată din același motiv: lipsa de bani. „Din păcate site-ul nostru este întreținut de o persoană pentru un preț simbolic. Nu putem să ne permitem luxul de a angaja o persoană pentru a deservi în totalitate site-ul. Acest lucru este posibil financiar doar în primăriile mari, orașe, municipii”, concretizează primarul Alexei Busuioc.

PANOURI INFORMATIVE ÎN MAGAZINE

„Primarii sunt aleși prin vot direct de către cetățeni și trebuie să aibă o transparență mai mare și o comunicare mai bună decât alte nivele de guvernare. Consultarea oamenilor este foarte binevenită înainte de a iniția orice proiect cu impact major asupra comunității. Altfel, în sat apar diferite zvonuri și inexactități, care ulterior pot stârni zâzanie și conflicte”, crede domnul Busuioc.

FOTO: europalibera.org

Și la Capaclia cea mai optimă soluție pentru a informa locuitorii rămân a fi panourile cu anunțuri instalate în sediul Primăriei și la trei magazine din sat. Iar primarul își dă darea de seamă la adunările generale ale satului, de obicei trei în fiecare an.

„PUBLICAREA AGENDEI PRIMARULUI AR FI UN EȘEC”

Întrebați dacă ar fi gata să-și facă publică agenda de lucru, așa cum se practică în multe țări europene, primarii afirmă cu nu pot și nici nu-i binevenit, în condițiile în care cetățenii așteaptă rezultate concrete.

„În Europa, toate activitățile primarilor sunt acoperite financiar. Toate structurile activează în baza unui sistem bine organizat. La noi totul este haotic. Este imposibil să public ce voi face în următoarele zile, când sunt sigur că totul se poate schimba rapid. Un primar de la noi are o mulțime de atribuții și puțini angajați. Eu mă implic personal în toate activitățile ce apar spontan. Planificarea agendei ar fi un eșec în activitatea unui primar de la noi, pe motiv că este imposibil să fie respectată și cetățenii s-ar dezamăgi văzând abateri de la agendă”, crede Petru Frunze.

„Pe oameni mai puțin îi interesează unde merge primarul și cu cine negociază. Ei vor realizări concrete. Dacă primarul merge din bani proprii peste hotare, cum se întâmplă în 90% din cazuri, chiar nu văd necesitatea de a afișa acest lucru”, adaugă și Alexei Busuioc.

SALARIU PLĂTIT PENTRU ADMINISTRAREA SITE-ULUI PRIMĂRIEI

Chiar și în localitățile unde transparența se face mai bine în mediul virtual, primarii nu văd necesitatea informării cetățenilor despre

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

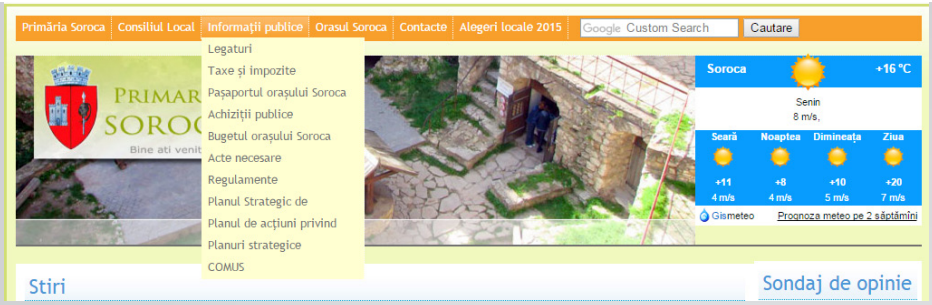

calendarul lor de lucru. De exemplu, pe pagina web a Primăriei Răzeni din Ialoveni, la rubrica „Programul de activitate al primarului", sunt afișate doar zilele și orele în care acesta primește oamenii în birou.

„La ce bun să anunț unde mă duc și ce fac, dacă multe întâlniri sunt pentru schimb de experiență sau discuții despre eventuale proiecte, dar care nu se materializează? Oamenii nu vor vedea ceva concret și vor fi nemulțumiți. Ei înțeleg în bani investiți în comunitate și gata", argumentează primarul localității, Ion Crețu.

Acesta se mândrește că a reușit să găsească resurse financiare pentru a crea autorității locale o pagină web ce este mereu actualizată. Aici pot fi găsite deciziile consilierilor locali, rapoarte și planuri de acțiuni pentru următorii ani. Există și o rubrică aparte - „Transparența", unde pot fi vizualizate proiectele propuse spre consultare cetățenilor, informații despre bugetul local și cum se cheltuiesc banii publici.

Tot online pot fi adresate întrebări primarului. Potrivit lui Ion Crețu, inițial site-ul era administrat de un voluntar, iar acum este plătită o persoană pentru a-l gestiona.

SOROCA SE VREA PE PRIMUL LOC ÎN „TOPUL TRANSPARENȚEI"

O altă primărie care a găsit bani în buget pentru a se integra mai bine în mediul online este Soroca. După ce anul trecut a fost plasat pe locul șase într-un „top al transparenței localităților din R. Moldova", creat în baza unui studiu al IDIS „Viitorul", acum orașul se vrea a fi primul în clasament. Autoritățile locale au creat un site nou, completat cu tot felul de informații de interes public.

„Transparența este foarte importantă pentru cetățeni. Publicăm tot: știri despre diverse activități, deciziile autorității, anunțuri și rezultate la achizițiile publice. Am fost pe locul șase la transparență, dar vrem să ajungem primii", își anunță scopul primarul de Soroca, Victor Său.

Pagina este administrată de un funcționar al primăriei care este remunerat suplimentar pentru asta. Alesul local intenționează să-și facă publice pe site și unele activități pe care le planifică, dar nu întreaga agendă de lucru.

„La începutul săptămânii vor fi anunțate cele mai importante întâlniri, deplasări, evenimente. Este imposibil să publicăm toată agenda, pentru că facem mult lucru spontan. Nu trebuie să apară neclarități la cetățeni", punctează Victor Său.

Potrivit recomandărilor înaintate de partenerii de dezvoltare ai R. Moldova, în următorii ani tehnologia informațională trebuie să devină și la noi puntea de legătură între serviciile oferite de administrația publică, cetățeni și comunitatea de afaceri, fiind respecte toate criteriile de transparență.

Stela Mihailovici

Viorel Furdui,
director executiv al CALM:

„La noi, APL lucrează că pompierii"

Toți sar în capul autorităților publice locale (APL) cu transparența. Dar foarte puțină lume se întreabă despre cauzele situației create în R. Moldova. De regulă, tema este abordată superficial. Sigur că tot ce este bun și util poate și trebuie să fie preluat din Occident, dar cu adaptarea corespunzătoare la condițiile din R. Moldova.

În multe cazuri, o experiență preluată din Europa nu prea funcționează la noi, deoarece nu se ține cont de mentalitatea oamenilor și de posibilitățile reale ale primarilor. Cum putem vorbi despre preluarea practicii europene a publicării agendei unui primar, dacă la noi APL lucrează că pompierii? Ce fel de planificare, când nu știu ce va fi mâine, nu știu ce resurse vor avea?

Cred că, în ultimul timp, expertiza și experiența străină enormă, care vine în R. Moldova și consumă resurse mari, în loc să ajute mai mult ne încurcă, fiindcă este aplicată haotic. Câți bani și experiență „pozitivă" s-a băgat în reforma administrației publice încă din 2005? Care sunt rezultatele? Lucrurile au degradat complet!".

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar" este implementată de IDIS „Viitorul", în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

EFICIENȚA CHELTUIELILOR
Pietrișul satului, la piața primarului

Mai mulți locuitori din satul Tocuz, raionul Căușeni, s-au mobilizat și au prevenit, la finele anului trecut, un eventual furt al câtorva tone de pietriș care au fost aduse în sat pentru repararea unui drum din localitate.

Prins în flagrant delict, primarul a găsit rapid o ieșire din situație și... a scăpat de dosarul penal. Acesta a încheiat un contract cu SA „Drumuri Căușeni" și a cumpărat pietrișul din banii Primăriei pentru a face o cărare la cimitirul din Tocuz.

Alexandru Țurcan, primarul de Tocuz, a fost acuzat de mai mulți săteni că a vrut să fure pietrișul destinat reparației unui drum din localitate

LOCUITORII AU DAT ALARMA

Consiliul raional Căușeni a alocat, în anul 2016, peste 600 de mii de lei pentru reparația a doi kilometri de drum la intrarea în satul Tocuz. Atunci când lucrările erau în toi, camioanele veneau de la raion pline ochi cu pietriș și îl depozitau în centrul satului. Un camion, însă, a oprit într-o zi la „piața primarului" din sat și a descărcat acolo peste zece tone de pietriș.

Văzând acest lucru, un grup de locuitori ai satului Tocuz au dat alarma: au chemat poliția și responsabilii din raion la o ședință de urgență organizată la Primăria Tocuz pe 7 decembrie 2016. Președintele raionului Căușeni de atunci, Ion Ciontoloi, a spus clar că pietrișul era destinat pentru reparația drumului și acolo trebuie să ajungă, iar oamenii legii au anunțat că au pornit un dosar penal.

CĂRARE LA CIMITIR

La patru luni de la eveniment, satul Tocuz rămâne împărțit tot în două vizavi de pățania cu pietrișul care a ajuns, până la urmă, în cimitirul satului.

În timp ce unii laudă primarul că a făcut o cărare în cimitir cu pietrișul buclucaș, alții ironizează „proiectul" primarului.

„Da, în cele din urmă, primarul a dus pietrișul la cimitir. A făcut-o de nevoie, după ce a fost prins că a vrut să-l fure și a găsit repede o ieșire din situație. Când a văzut că lumea se revoltă, l-a dus la cimitir. Cui îi trebuie cărare la cimitir, unde sunt morminte, când nu ai drumuri bune în sat?", ne spune o locuitoare din Tocuz, rugându-ne să nu-i facem public numele, de teamă ca primarul „să nu se răzbune". Și consilierul local, Ștefan Grosu, este de aceeași părere. „Primarul a dus inițial pietrișul pe proprietate privată și, după ce s-a făcut gălăgie, l-a cărat la cimitir", zice alesul local. Acesta nu știe cu ce s-a încheiat acest caz, fiindcă polițistul de sector a fost invitat la o ședință a Consiliului local să vorbească despre soarta dosarului des-

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar" este implementată de IDIS „Viitorul", în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

chis pe numele primarului, dar omul legii așa și nu a mai venit.

PESTE 3,5 MII DE LEI DIN BUGETUL PRIMĂRIEI ȘI UN CONTRACT CONTROVERSAT

Liuba Dărănuță, directoarea gimnaziului din sat, nu crede nici acum în scuza primarului că a vrut din start să facă o cărare în cimitir cu pietrișul depozitat pe teritoriul pieței care aparține familiei primarului Alexandru Țurcan. „Dacă îl depozita din start la cimitir, nu era gălăgie. Dar scopul inițial a fost altul", este convinsă doamna Dărănuță.

Întâmplător sau nu, dar Primăria Tocuz are un contract încheiat între instituție și SA „Drumuri Căușeni" chiar în ziua scandalului, pe 7 decembrie 2016 (nr.74), prin care aceasta cumpără zece tone de pietriș cu suma de 3 525 de lei. Surse de la Primăria Tocuz au declarat pentru „Bugete fără secrete" că, de fapt, acest contract a fost încheiat mai târziu, dar a fost pusă data de 7 decembrie pentru a spulbera suspiciunile că primarul ar fi vrut să-și ia pietrișul pentru nevoi personale.

Contabila de la Primăria Tocuz, Maria Tricolici, a evitat să ne dea un răspuns tranșant la această acuzație, dar ne-a spus că plata pentru pietriș a fost făcută mai târziu.

„Am achitat după acel scandal, dar nu țin minte exact când anume. Da, pietrișul a fost dus inițial la piața primarului, deși trebuia dus direct la destinație. Poate ceva nu este în regulă, dar poate e doar o senzație", comentează ambiguu contabila.

Menționăm că, potrivit datelor publicate pe localbugets.viitorul.org, Primăria Tocuz a cheltuit, în 2014, mai mult decât a câștigat: cheltuieli de 4,497 de milioane de lei și venituri de 4,23 de milioane de lei, dintre care doar 14,5% au fost venituri proprii.

DOSARUL A FOST CLASAT

Întrebat cum a ajuns totuși pietrișul pe proprietatea familiei primarului de Tocuz, Valeriu Afteni, șeful districtului Căușeni de la SA „Drumuri Căușeni", instituția care repara drumul din Tocuz, ne-a spus că pietrișul era depozitat în centrul satului, dar la un moment dat nu mai încăpea. „Și primarul a spus să-l ducem la piață. Întrebați-l pe el de ce acolo. El e stăpân în sat și el decide", declară Afteni. Primarul de Tocuz spune astăzi altceva. Potrivit lui Alexandru Țurcan, cei de la SA „Drumuri Căușeni" au decis să-l depoziteze „la piața unei rude de-ale mele", pentru că nu mai încăpea în centru. Primarul a adăugat că pietrișul nu a fost dus inițial la cimitir, „fiindcă era glod și mașinile nu se puteau ridica".

„Nu mai țin minte când am încheiat contractul de procurare a pietrișului. Am fost la poliție, am dat explicație, acum așteptăm judecata", a declarat primarul pentru „Bugete fără secrete".

Însă, Alexandru Țurcan nu va mai trebui să meargă la judecată. Inga Petrov, purtătoarea de cuvânt a Inspectoratului de Poliție Căușeni, ne-a spus că dosarul penal deschis în acest caz a fost transmis procurorilor din Căușeni, care, printr-o ordonanță semnată pe 9 ianuarie 2017, au decis neînceperea urmăririi penale pe cazul tentativei de furt al pietrișului de la Tocuz.

Maria Bucur

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar" este implementată de IDIS „Viitorul", în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

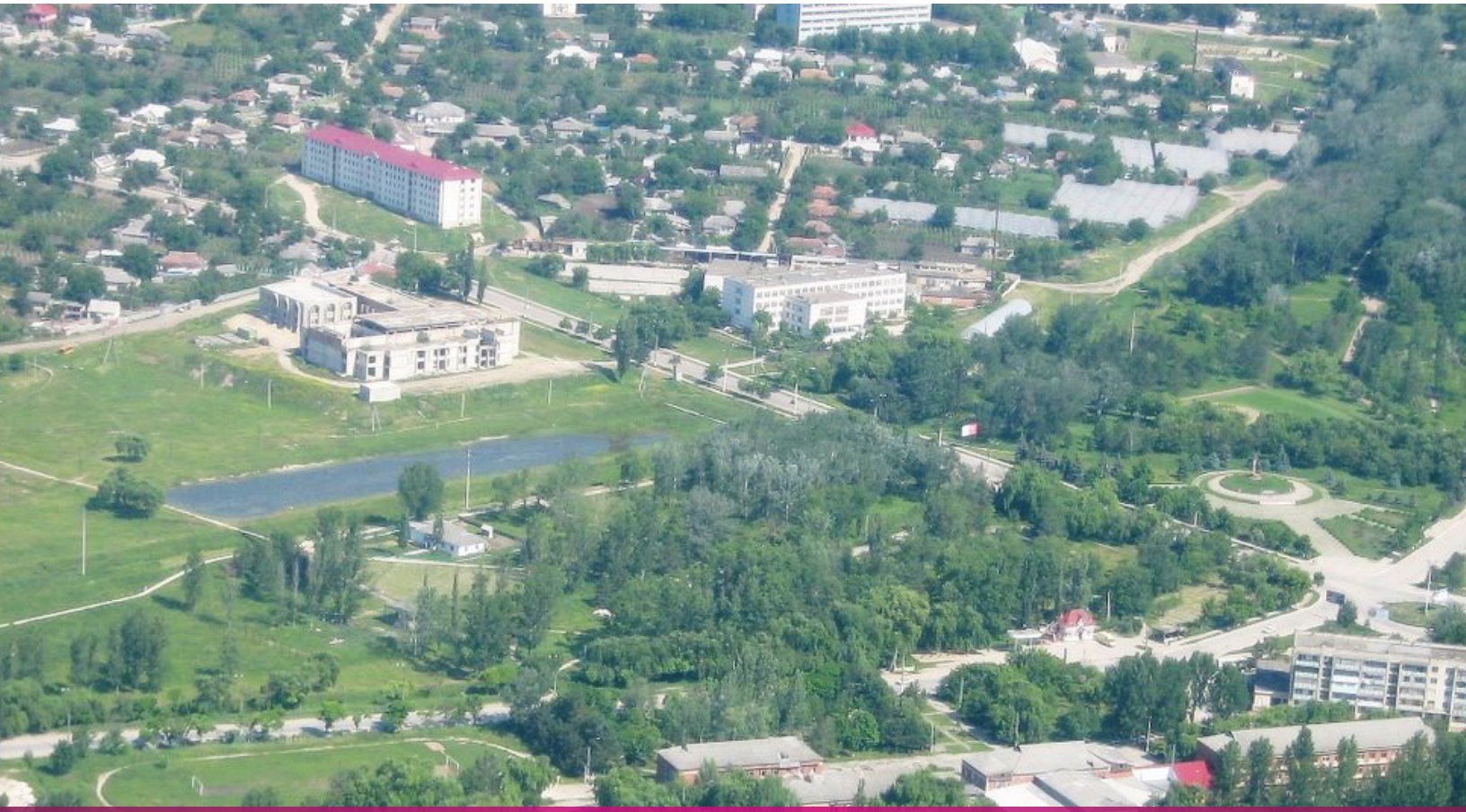

REFORMĂ

Revenirea la raioane a costat R. Moldova 20 de miliarde de lei

Prin trecerea la raioane în 2003, Guvernul R. Moldova a „îngropat” 20 de miliarde de lei, iar comuniștii, aflați atunci la guvernare, au urmărit să-și angajeze în funcții clientela de partid. De fapt, revenirea la raioane a determinat creșterea numărului de angajați ai Guvernului în teritoriu cu 62%, iar al funcționarilor raionali - cu 32%.

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

PRIMĂRIILE AU PIERDUT CEL MAI MULT

De câțiva ani buni, se vorbește mult despre necesitatea unei noi reforme administrativ-teritoriale. Raioanele, se spune, sunt prea mici, nu fac față sarcinilor administrative-politice, potențialul acestor unități de nivelul II este minuscul raportat la gravele provocări în dezvoltarea economiilor locale. Ceea ce nu se vorbește la acest subiect este câți bani a pierdut R. Moldova după trecerea, în 2003, la sistemul de raioane.

Efectele reformei administrativ-teritoriale din anul 2003 au fost altele decât cele declarate de Guvernul condus de Vasile Tarlev. Cei mai mari perdanți ai trecerii de la județe la raioane au fost primăriile.

Preferințele ideologice ale guvernării PCRM au compromis conceptul reformei, iar impactul financiar negativ estimat a cauzat o pierdere de cca 20 de miliarde de lei (din 2003 până în 2017) la valoarea actuală a leului, fiind vorba de costuri neanticipate de Guvern.

CREȘTERE NECONTROLATĂ A NUMĂRULUI DE ANGAJAȚI

În tabelul alăturat puteți observa tendința de creștere a numărului de angajați ai serviciilor centrale ale Guvernului, desconcentrate în teritoriu cu 62%, tendința creșterii personalului scriptic din raioane cu 32%, concomitent cu înghețarea relativă a numărului de personal angajat la nivel de primării cu 11%.

În perioada 2002-2004, IDIS „Viitorul" a purtat multe discuții asupra oportunității trecerii la raioane, contrazicând argumentele Cancelariei de Stat și ale Guvernului Tarlev, care susțineau în mod eronat că, „prin trecerea la raioane, guvernarea se va apropia de cetățeni". În realitate, am asistat la un proces galopant de inflație a aparatului Guvernului central în toate regiunile țării, urmat de o creștere necontrolată a numărului de angajați în structurile administrației raionale și, în mod ironic, cu paralizarea primăriilor mici, serviciile cărora au fost puse, de fapt, sub embargo.

AVANTAJE PENTRU PARTIDUL DE LA GUVERNARE, NU PENTRU CETĂȚENI

În mod paradoxal, raioanele au avantajat rețelele locale ale partidului aflat la guvernare, PCRM, creând grave probleme de funcționare autorităților locale de nivelul I, cele mai apropiate de cetățeni.

Analiza datelor accesibile ne conduc la următoarele concluzii:

În urma reformei din 2003, numărul de funcționari publici a crescut cu 11 776 de persoane, însă această creștere s-a făcut cel mai mult pe seama structurilor desconcentrate (+62%), urmate de administrațiile raionale (+32%). Scopul declarat al reformei din 2003 a fost compromis.

Deși s-a declarat că reforma „va apropia serviciile de cetățean", Guvernul PCRM a urmărit exclusiv angajarea în noile structuri de administrație a clientelei sale loiale de partid, majorându-se personalul scriptic cu 11%. Pentru PCRM, reforma a însemnat o creștere cu 40% a numărului de primării mici, fără populație - de la 647 în 2003 la 898 primării în prezent.

Bugetele locale nu au crescut, iar lipsa bazei fiscale a contrazis promisiunea de a livra servicii locale mai calitative și mai bune populației. Urmare a modelului de reformă „gonflabilă" aplicat de PCRM, statele de personal în multe dintre aceste primării au rămas incomplete, micile primării fiind incapabile să angajeze personal pentru servicii elementare. Astfel, autoritățile locale nu și-au putut realiza nici măcar volumul minimal de obligații indicate în lege.

APL, DEPENDENTE DE TRANSFERURI CENTRALIZATE ȘI CONTROLATE POLITIC

În 2003, IDIS „Viitorul" și-a manifestat neîncrederea în modelul propus de Guvernul PCRM de reformare a structurii administrative a țării. Am propus o simulare a costurilor, cerând Guvernului să nu renunțe la structura de județe cu care populația și APL începuseră să se obișnuiască. Estimările IDIS arătau că, în maximum cinci ani, regiunile ar fi putut deveni un factor puternic de dezvoltare economică și socială, urmare a descentralizării de competențe și autonomiei locale.

Trecerea la raioane însemna o diversiune a resurselor financiare spre aparatele raioanelor, mai puțin spre servicii cerute de cetățeni. IDIS avertiza asupra riscurilor legate de reinstalarea unei guvernări fragmentate, cu o capacitate de funcționare limitată, dependentă de transferuri centralizate și control politic, cu raioane mici și dezechilibre teritoriale strigătoare la cer.

Contrar avertizărilor, PCRM a adoptat rapid o nouă legislație, pentru că a avut voturi. Guvernul PCRM a trecut rapid la raioane, uitând ușor de scopul anunțat – cel de a apropia serviciile de cetățeni, majorându-și furtunos atât numărul de structuri desconcentrate, cât și numărul de personal al acestor oficii cu mult peste estimările noastre inițiale.

Pentru a compensa cumva acest exces de zel în restabilirea controlului său politic asupra teritoriilor, Guvernul a limitat numărul de angajați la

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar" este implementată de IDIS „Viitorul", în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

nivel de raion, dar și la nivel de primării. La nivel de raion, chiar dacă numărul de funcționari a crescut cu 1 325 persoane sau cu 32%, aceștia sunt cu mult mai puțini decât minimumul necesar. Cel mai mult au avut, însă, de suferit primăriile în care numărul de angajați este și astăzi cu cel puțin 20% mai mic decât minimumul necesar pentru asigurarea unei funcționalități comparabile cu cea de până la 2003.

COSTURI SUPLIMENTARE DE 120 DE MII DE LEI ANUAL PENTRU UN FUNCȚIONAR

Costurile de angajare a unui funcționar public se ridică la cca 120 de mii de lei anual - aproximativ 100 de mii de lei costuri legate de retribuirea muncii și plățile aferente în bugetele de asigurare socială și medicală, iar 20% - restul cheltuielilor de întreținere a unui funcționar – birou, lumină, căldură, transport, consumabile etc. *(Costurile pentru un funcționar le-am estimat în baza Notei informative a Ministerului Justiției la proiectul de buget pentru anul 2016)*

Actualizat la ziua de azi, costul suplimentar de menținere a noului sistem de organizare administrativ-teritorială din R. Moldova, după 14 ani de la reforma din 2003, se ridică la 20 de miliarde de lei. Acesta este prețul pe care-l plătim, fiecare în parte și toți împreună, pentru cei 11 776 de funcționari în plus, care fac în total cca 1,4 miliarde de lei anual.

Plătind acest cost excesiv de mare, Republica Moldova nu a obținut un sistem de guvernare locală mai bun, mai calitativ, mai optim față de sistemul județelor existent între anii 1999-2003. Până astăzi, în Republica Moldova există un sistem de organizare administrativ-teritorială puternic dezechilibrat, disfuncțional, cu grave probleme de subfinanțare, dublare de competențe, costuri exagerate și capacități limitate ale puterilor locale - primării de orașe și comune.

REVIZUIREA ESENȚIALĂ A ACTUALEI STRUCTURI ADMINISTRATIV-TERITORIALE, O PRIORITATE

Per total, APL au astăzi capacități mai slabe de auto-organizare și bugetare a serviciilor publice decât până la 2003. Este important ca, acum, o prioritate imediată a Guvernului R. Moldova să fie revizuirea esențială a actualei structuri administrativ-teritoriale, optimizând la maximum prezența structurilor desconcentrate.

Potrivit datelor noastre, este nevoie de un grad de optimizare, reducere, comasare sau de redistribuire de cca 40% a cheltuielilor pentru servicii desconcentrate pentru a progresa spre o reformă a sectorului public.

Este necesar de a investi timp, resurse și voință politică pentru a spori capacitatea de funcționare a primăriilor și a asigura funcționalitatea lor în conformitate cu competențele deținute și necesitățile actuale ale societății.

Veaceslav Ioniță,
expert IDIS „Viitorul”

Modificarea numărului funcționarilor publici în teritoriu

Indicatorul	Înainte de reformă din 2003	Estimările noastre înainte de implementare a reformei din 2003*	Situația reală 2015****	Creșterea 2015 față 2003 înainte reformă	
				Persoane	%
Funcţionarii servicii ministeriale	15.455	18.555	25.000**	9.545	(+62%)
Funcționari APL, inclusiv:	11.305	16.820	13.536	2.231	(+20%)
- Funcţionari publici din primării	8.311***	11.086	9,217	906	(+11%)
- Consilii judeţene/raionale***	2.994***	5.734	4,319	1.325	(+32%)
TOTAL	26.760	35.375	38.536	11.776	(+44%)

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

ANALIZĂ

Primăriile din R. Moldova care cheltuiesc mai mult decât planifică și investesc zero lei în infrastructură

Cheltuielile pentru învățământ dețin ponderea decisivă (55%) în structura cheltuielilor publice locale din R. Moldova. În același timp, cheltuielile locale pentru cultură, sport, tineret și protecția mediului înconjurător s-au redus mult față de acum doi ani, se arată în „Raportul de evaluare a cheltuielilor publice locale în Republica Moldova", semnat de Angela Secrieru, expert financiar al IDIS „Viitorul".

APROAPE 90% - CHELTUIELI PENTRU GOSPODĂRIA COMUNALĂ LA NISPORENI

Potrivit analizei, care vizează cheltuielile administrațiilor publice locale din cele mai mari 50 de orașe și sate din R. Moldova, orașele Căușeni și Drochia sunt localitățile care au investit în învățământ mai mult de jumătate din bugetele lor - 67% în anul 2015. Acestea sunt urmate de Cupcini - 62% și Briceni - 61%. La polul opus, localitățile care au cheltuit cel mai puțin pentru domeniul educației sunt Nisporeni - 6%, Durlești - 25% și Codru - 33%, ultimele două fiind suburbii ale Chișinăului.

Administrația orașului Nisporeni, de exemplu, a cheltuit până la 88% din bugetul său pentru serviciile de gospodărie comunală. Nisporeniul este

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar" este implementată de IDIS „Viitorul", în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

urmat de Codru, Dondușeni, Florești, Cahul și Ialoveni, care au cheltuit între 40% și 26% pentru alimentarea cu apă, canalizare, salubrizarea localității și alte servicii comunale.

NICIUN LEU PENTRU DRUMURI

Un alt domeniu care este în competența autorităților publice este transportul și gospodăria drumurilor. În acest sens, localitățile care au înregistrat cele mai mari cheltuieli sunt orașele Strășeni, Ungheni și Orhei. Astfel, orașul Strășeni a cheltuit 30% pentru infrastructura rutieră, iar Ungheni și Orhei – câte 17%. Acestea sunt urmate satul Costești din Ialoveni și orașul Hâncești, care au cheltuit 12 și, respectiv, 11% pentru transport și drumuri. În același timp, orașele Vulcănești, Căușeni și Basarabeasca nu au cheltuit nimic pentru acest segment.

Cheltuielile legate de gospodăria drumurilor reprezintă însă doar 9% din totalul cheltuielilor celor mai mari 50 de orașe și sate din țara noastră. Acest lucru demonstrează faptul că autoritățile publice locale au un potențial financiar modest pentru a-și finanța nevoile proprii, în special pentru întreținerea și dezvoltarea infrastructurii locale, concluzionează Angela Secrieru. Principalele necesități investiționale finanțate din sursele interne ale primăriilor rămân a fi reparațiile capitale și procurările de mijloace fixe.

„În Republica Moldova, bugetele locale sunt concepute pentru a exercita doar funcția de finanțare a cheltuielilor curente și funcția de control asupra modului de cheltuire a resurselor bugetare. Bugetele autorităților publice locale au un potențial financiar insuficient și, prin urmare, economiile locale nu au capacitatea de a genera venituri în cantitatea necesară. De asemenea, autoritățile publice locale din R. Moldova nu au experiență în planificarea investițiilor”, consideră Angela Secrieru.

ORAȘUL FLOREȘTI ȘI COMUNA CORJEUȚI - BUGETE LOCALE DISCIPLINATE

Cele mai pronunțate deficite bugetare au fost înregistrate în 2015 în orașul Strășeni (-38%), satul Peresecina (-24%), orașul Ungheni (-20%), comuna Cărpineni din raionul Hâncești, orașele Cricova și Hâncești. Doar autoritățile locale din orașul Florești și din comuna Corjeuți, raionul Briceni, au avut bugete disciplinate din punct de vedere financiar.

În perioada 2013 – 2015, cu excepția orașelor Cahul, Râșcani, Cupcini, Dondușeni și Ștefan Vodă, bugetele celorlalte autorități publice analizate au înregistrat un nivel al cheltuielilor mai mare comparativ cu nivelul inițial

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

planificat. În acest sens s-au remarcat bugetele următoarelor localități: comuna Sipoteni din raionul Călărași (488%), orașul Rezina (269%), Nisporeni (242%), Durlești (232%), Sângera (171%) și comuna Costești (170%).

Analiza gestionării cheltuielilor publice locale mai scoate în evidență și faptul că, de exemplu, cheltuielile autorităților publice locale pe cap de locuitor, exprimate în dolari americani, s-au redus simțitor în 2015 comparativ cu anul precedent. În medie, această sumă a constituit 172 de dolari, cu 24% mai puțin decât în 2014 și aproape la fel ca acum nouă ani – 173 de dolari per locuitor.

„În perioada 2014 – 2015, dezechilibrul financiar interguvernamental s-a accentuat, înregistrând cea mai mare mărime în ultimii 15 ani, evoluție reflectată în creșterea ponderii transferurilor în finanțarea serviciilor publice locale. Implementarea noii metodologii de calcul al transferurilor, eforturile insuficiente depuse de autoritățile locale de a crește contribuția veniturilor proprii la formarea veniturilor bugetare, mediul politic, economic, social și demografic nefavorabil explică în mare parte acest regres", adaugă autoarea raportului.

REGULI FISCALE PENTRU A DISCIPLINA AUTORITĂȚILE

Pentru îmbunătățirea situației, Angela Secrieru recomandă elaborarea unor reguli fiscale ce ar asigura disciplina financiară a autorităților publice locale, informatizarea operațiunilor contabile și financiare, asigurarea accesului și participării cetățenilor în procesul bugetar, dezvoltarea serviciului de audit intern în cadrul autorității locale, asigurarea unei comunicări permanente între autoritățile centrale, raionale și cele locale în planificările strategice și rezolvarea problemelor financiare.

Mai multe concluzii și recomandări ale expertului IDIS „Viitorul" găsiți în Raportul de evaluare a cheltuielilor publice locale ale 50 de APL-uri incluse în proiectul „Îmbunătățirea controlului financiar al autorităților publice locale în Republica Moldova". Situația a fost apreciată în baza informației oferite de Ministerul Finanțelor cu privire la bugetele unităților administrativ-teritoriale.

Ana – Maria Veverița

FOTO: Ghenadie Brega

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar" este implementată de IDIS „Viitorul", în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

COMPETITIVITATE

Soroca, Briceni și Edineț, raioanele cu cea mai bună infrastructură!

O infrastructură bună atrage, de regulă, mai mulți investitori. Totuși, în R. Moldova avem un paradox – cele mai dezvoltate regiuni din punct de vedere economic sunt Chișinăul și Bălțiul, dar infrastructura din aceste municipii cedează în fața celei existente în alte regiuni ale republicii.
Topul celor mai competitive raioane, elaborat recent de IDIS „Viitorul" (http://competitiveness.viitorul.org/), arată că la Soroca, Briceni și Edineț există cea mai bună infrastructură din R. Moldova. Pe o scară de la unu la șase, aceste regiuni au luat 4,47, 4,46 și, respectiv, 4,31 de puncte.
Media pe țară a fost estimată la 3,89, iar Chișinăul, unde sunt plătite cele mai mari salarii, este situat sub această medie, fiind chiar ultima dintre cele 35 de regiuni analizate - cu 3,22 de puncte. Municipiul Bălți este pe locul șapte în acest top, cu un punctaj de 4,2.

Printre raioanele situate deasupra mediei pe țară la capitolul infrastructură se mai numără Căușeni, Rezina, Ocnița, Drochia, Strășeni, Florești, Glodeni etc. La polul opus, alături de Chișinău, mai regăsim Basarabeasca, UTA Găgăuzia, Cahulul și raionul Cantemir.
Același raport al competitivității regiunilor din R. Moldova, semnat de experții Tatiana Lariușin, Liubomir Chiriac și Ion Butmalai, arată că la capitolul producției economice Chișinăul a acumulat un punctaj de 5,68 din șase maximum posibile, urmat de Bălți cu 5,04 puncte. În top cinci al regiunilor cu cea mai multă producție economică mai regăsim Rezina – 4,49 de puncte, Drochia – 4,26 de puncte și Ialoveni – 4,03 puncte.

R.L.

Pilonul 5: Infrastructură

SAU INDICATOR INDIVIDUAL

Pilon 5: Densitatea drumurilor naționale

* Indicator de sondaj

	Raionul	Punctaj		Raionul	Punctaj
1	Soroca	4,47	18	Sîngerei	3,86
2	Briceni	4,46	19	Nisporeni	3,86
3	Edineț	4,31	20	Cimișlia	3,86
4	Căușeni	4,27	21	Anenii Noi	3,86
5	Donduşeni	4,25	22	Fălești	3,84
6	Ialoveni	4,21	23	Criuleni	3,83
7	Bălți	4,20	24	Şoldănești	3,80
8	Riscani	4,19	25	Ungheni	3,77
9	Florești	4,15	26	Orhei	3,74
10	Rezina	4,13	27	Taraclia	3,67
11	Dubăsari	4,07	28	Hîncești	3,64
12	Ocnița	3,98	29	Leova	3,58
13	Glodeni	3,95	30	Telenești	3,57
14	Drochia	3,93	31	Cantemir	3,53
15	Strășeni	3,91	32	Cahul	3,47
-	Media la nivel de țară	3,89	33	UTA Găgăuzia	3,44
16	Ştefan Vodă	3,88	34	Basarabeasca	3,41
17	Călărași	3,87	35	Chișinău	3,22

Pilonul 2: Producția economică

SAU INDICATOR INDIVIDUAL

Pilon 1: Densitatea populației

* Indicator de sondaj

	Raionul	Punctaj		Raionul	Punctaj
1	Chișinău	5,68	18	Criuleni	3,27
2	Bălți	5,04	19	Hîncești	3,24
3	Rezina	4,49	20	Riscani	3,18
4	Drochia	4,26	21	Basarabeasca	3,05
5	Ialoveni	4,03	22	Nisporeni	3,04
6	Ungheni	3,98	23	Cimișlia	3,03
7	Anenii Noi	3,96	24	Ocnița	2,91
8	Soroca	3,85	25	Sîngerei	2,83
9	Edineț	3,74	26	Fălești	2,81
10	UTA Găgăuzia	3,74	27	Briceni	2,80
11	Strășeni	3,69	28	Dubăsari	2,73
12	Taraclia	3,60	29	Căușeni	2,70
13	Orhei	3,54	30	Glodeni	2,64
14	Florești	3,53	31	Cantemir	2,55
15	Cahul	3,52	32	Şoldănești	2,46
16	Călărași	3,44	33	Leova	2,39
-	Media la nivel de țară	3,37	34	Telenești	2,37
17	Donduşeni	3,33	35	Ştefan Vodă	2,33

Materialul a fost elaborat în cadrul proiectului „Competitivitate, transparență și responsabilitate financiară", implementat de IDIS „Viitorul" în parteneriat cu Fundația Est-Europeană din Slovacia și cu suportul financiar al Programului Comun Român-Elvețian de Asistență Dezvoltare pentru Republica Moldova, finanțat de Confederația Elvețiană prin Agenția Elvețiană pentru Cooperare și Dezvoltare. Opiniile exprimate în articol aparțin autorului și nu reflectă neapărat poziția Confederației Elvețiene. Scopul proiectului este de a contribui la creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

RECENSĂMÂNT
R. Moldova, depopulată

R. Moldova a pierdut, în ultimii 28 de ani, peste 1,3 milioane de oameni. Dacă datele statistice arătau, în anul 1989, o populație de peste 4,339 de milioane de oameni în R. Moldova, recensământul din 2014 a numărat numai puțin peste 2,998 de milioane de cetățeni.

RAIOANELE CU CEI MAI PUȚINI LOCUITORI

Toate unitățile administrativ-teritoriale au pierdut cetățeni începând cu anii 90 ai secolului trecut. Astăzi, potrivit datelor recensământului din 2014, cea mai mică populație o are raionul Basarabeasca - doar 23 012 cetățeni, față de 28 978 în anul 2004. Printre cele mai puțin populate raioane din R. Moldova se mai numără Dubăsari - 29 271 de oameni, Șoldănești - 36 743, Taraclia - 37 357 (peste 43 de mii în 2004) și Dondușeni - 37 856 de persoane.

La polul opus sunt situate raioanele Cahul - 105 324 de oameni (119 231 în 2004), Hâncești - 103 784, Orhei - 101 502, Ungheni - 101 064, și Ialoveni - 93 151 de persoane.

În municipiul Chișinău locuiesc aproape cât șapte raioane dintre cele mai populate - 662 836 de oameni în 2014, deși cu zece ani mai devreme aici locuiau 712 218 persoane. În municipiul Bălți sunt înregistrați 102 457 de oameni, iar în UTA Găgăuzia - 134 535, față de peste 155,6 mii în 2004.

DISPAR SATE ÎNTREGI

Datele recensământului din 2014 scoate la iveală și o altă realitate tristă – satele devin mai mici, iar câteva chiar au dispărut.

Astfel, astăzi în R. Moldova există opt sate cu 200 - 400 de locuitori. Cel mai mic sat ca număr de populație din R. Moldova se află în raionul Taraclia - satul Salcia are doar 293 de locuitori. Printre cele mai mici sate se regăsesc și Ociul Roș din Anenii Noi - 346 de oameni, dar și Carbalia din

Raion/municipiu	2004				2014 *			
	Total	Urban	Rural	% urban	Total	Urban	Rural	% urban
Republica Moldova	**3383332**	**1305655**	**2077677**	**38,6**	**2998235**	**1144428**	**1853807**	**38,2**
Mun. Chişinău	712218	644204	68014	90,5	662836	590631	72205	89,1
Mun. Bălţi	127561	122669	4892	96,2	102457	97930	4527	95,6
Anenii Noi	81710	8358	73352	10,2	78996	8100	70896	10,3
Basarabeasca	28978	11192	17786	38,6	23012	8471	14541	36,8
Briceni	78027	14230	63797	18,2	70029	11999	58030	17,1
Cahul	119231	35488	83743	29,8	105324	28763	76561	27,3
Cantemir	60001	3872	56129	6,5	52115	3429	48686	6,6
Călăraşi	75075	14516	60559	19,3	64401	10708	53693	16,6
Căuşeni	90612	21941	68671	24,2	81185	19489	61696	24,0
Cimişlia	60925	12858	48067	21,1	49299	10479	38820	21,3
Criuleni	72254	7138	65116	9,9	70648	5672	64976	8,0
Donduşeni	46442	9801	36641	21,1	37856	7101	30755	18,8
Drochia	87092	16606	70486	19,1	74443	13150	61293	17,7
Dubăsari	34015	-	34015	-	29271	-	29271	-
Edineţ	81390	23065	58325	28,3	71849	19661	52188	27,4
Făleşti	90320	14931	75389	16,5	78258	11288	66970	14,4
Floreşti	89389	17086	72303	19,1	76457	15043	61414	19,7
Glodeni	60975	10465	50510	17,2	51306	8386	42920	16,3
Hînceşti	119762	15281	104481	12,8	103784	12491	91293	12,0
Ialoveni	97704	15041	82663	15,4	93154	12515	80639	13,4
Leova	51056	14411	36645	28,2	44702	11350	33352	25,4
Nisporeni	64924	12105	52819	18,6	53154	10063	43091	18,9
Ocniţa	56510	19270	37240	34,1	47425	14087	33338	29,7
Orhei	116271	25641	90630	22,1	101502	21065	80437	20,8
Rezina	48105	10196	37909	21,2	42486	8405	34081	19,8
Rîşcani	69454	13351	56103	19,2	59226	10481	48745	17,7
Sîngerei	87153	15760	71393	18,1	79814	14459	65355	18,1
Soroca	94986	28362	66624	29,9	77656	22196	55460	28,6
Străşeni	88900	19633	69267	22,1	82675	18934	63741	22,9
Şoldăneşti	42227	6304	35923	14,9	36743	5883	30860	16,0
Ştefan Vodă	70594	7768	62826	11,0	62072	7078	54994	11,4
Taraclia	43154	13756	29398	31,9	37357	17775	19582	47,6
Teleneşti	70126	6855	63271	9,8	61144	5852	55292	9,6
Ungheni	110545	35311	75234	31,9	101064	32828	68236	32,5
U.T.A. Găgăuzia	155646	58190	97456	37,4	134535	48666	85869	36,2

* Populația estimată (cu includerea persoanelor care nu au fost cuprinse la RPL 2014)

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar" este implementată de IDIS „Viitorul", în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

Găgăuzia - 374 de locuitori. Satele Alva din Ștefan Vodă, Bogzești din Telenești, Romanovca de la Leova, Șumna din Râșcani și Antoneuca din Drochia au câte peste 400 de locuitori.

Totodată, în R. Moldova există 17 localități cu câte 500 de locuitori, printre acestea numărându-se Lipceni și Otac de la Rezina, Ocolina de la Soroca, Elizavetovca de la Dondușeni, Pervomaiskoe din Hâncești, Lucești, Bucuria și Lopățica de la Cahul, Condrița din Chișinău etc.

Optsprezece localități ai peste 600 de locuitori, alte 33 - peste 700, 30 - peste 800, 32 - peste 900, iar încă 341 numără peste o mie de locuitori.

Data recensământului	Teritoriul mii km²	Populația recenzată, mii persoane			În % față de total populație		Densitatea populației, numărul locuitorilor la 1 km²
		Total	Urban	Rural	Urban	Rural	
La 15 ianuarie 1959	33,7	2879,4	633,9	2245,5	22,0	78,0	85,4
La 15 ianuarie 1970	33,7	3569,8	1123,5	2446,3	31,5	68,5	105,9
La 17 ianuarie 1979	33,7	3949,8	1532,9	2416,9	38,8	61,2	117,2
La 12 ianuarie 1989	33,7	4335,4	2020,1	2315,3	46,6	53,4	128,6
La 5 octombrie 2004 *	30,5	3383,3	1305,6	2077,7	38,6	61,4	110,9
La 12 mai 2014 **	30,5	2998,2	1144,4	1853,8	38,2	61,8	98,3

* Fără raioanele de Est și municipiul Bender

CONGAZ, CEA MAI MARE COMUNĂ

De partea cealaltă, cea mai mare comună din Republica Moldova este Congaz cu 11 123 de locuitori, urmată de Costești, raionul Ialoveni – 10 907 locuitori, Stăuceni - 8 694 și Cărpineni de la Hâncești - 8 358 de oameni.

Orașele cu cea mai numeroasă populație sunt Chișinău în care au fost estimate 532 513 de persoane, urmat de orașul Bălți cu 97 930, Ungheni – 30 804 și Cahul – 30 018 locuitori. În același timp, orașul Cantemir este centrul raional cu cel mai mic număr al populației – 3 429, urmat de orașul Șoldănești – 5 883 de locuitori.

Două treimi din populația Republicii Moldova locuiește în mediul rural.

R.L.

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar" este implementată de IDIS „Viitorul", în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

VIZITE

Autoritățile publice locale, ajutate să devină mai transparente

IDIS „Viitorul”, împreună cu experți din Slovacia, discută cu autoritățile locale din R. Moldova modalități menite să le ajute pe ultimele să devină mai deschise pentru cetățeni. Primarii, la rândul lor, sunt cooperanți, dar reclamă lipsuri care îi împiedică să aibă, de exemplu, până și pagini web funcționale. Cu puțin efort, lucrurile însă se pot schimba.

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

INFORMAȚII UTILE PENTRU CETĂȚENI

Preluând experiența slovacă, IDIS „Viitorul" a analizat gradul de transparență a 50 de localități din Republica Moldova și a întocmit un raport în baza căruia a fost stabilit clasamentul privind deschiderea guvernării locale către cetățeni, care poate fi accesat pe www.localtransparency.viitorul.org.

Însoțiți de experți din Slovacia, reprezentanții IDIS „Viitorul" au efectuat vizite în mai multe orașe din R. Moldova, incluse în clasament, cu scopul de a le prezenta administrațiilor localităților pagina web www.localtransparency.viitorul.org, un instrument util pentru cetățeni în accesarea informațiilor publice, dar și pentru autoritățile publice locale în preluarea bunelor practici de asigurare a transparenței decizionale locale.

Totodată, experții și-au propus să identifice, împreună cu primarii, domeniile prioritare de activitate asupra cărora administrația locală trebuie să-și îndrepte eforturile pentru sporirea transparenței, astfel încât să atragă atenția la recomandările formulate în raport și, drept rezultat, să ocupe o poziție mai bună în clasamentul celor mai transparente localități.

ORAȘUL CĂLĂRAȘI, EXEMPLU DE BUNĂ PRACTICĂ ÎN DOMENIUL ACHIZIȚIILOR PUBLICE

O astfel de vizită a avut loc pe 6 martie curent în orașul Călărași, cu participarea lui Peter Golias, directorul INEKO din Slovacia, și Michal Pisko, expert Transparency International din Slovacia.

Potrivit clasamentului de transparență a celor 50 de localități, orașul Călărași a ocupat locul 9 cu 40 de puncte. Orașul Călărași a obținut cele mai bune rezultate în domenii precum accesul la informație (75%), administrarea patrimoniului public (50%), investiții, întreprinderi municipale și participarea în societățile comerciale (50%).

Totodată, doar administrația orașului Călărași a publicat pe web informații despre contractele de achiziție publică de bunuri, lucrări și servicii încheiate în anul 2015, inclusiv darea de seamă privind realizarea achizițiilor publice de valoare mică. În acest sens, Călărașiul este prezentat ca un exemplu de bună practică.

Cel mai scăzut punctaj Călărași l-a obținut în domeniul ce ține de etica profesională și conflictul de interese (17%), dar și de participarea în procesul decizional (28%).

PRIMĂRIA ARE NEVOIE DE SOFTURI ȘI PROGRAME LICENȚIATE

Primarul de Călărași, Nicolae Melnic, a menționat că depune eforturi pentru îmbunătățirea criteriului de transparență ce se referă la etica profesională și conflictul de interese. Administrația locală încearcă să obțină un grant de la donatori pentru elaborarea unui Cod de etică destinat aleșilor locali și implementarea altor măsuri ce ar asigura un comportament etic în activitatea acestora.

Totodată, funcționarii din primărie și viceprimarul de Călărași, Victor Ambroci, au relatat și unele dificultăți pentru autoritățile locale în ce privește administrarea paginii web în calitate de instrument de diseminare a informațiilor publice. Or, administrația locală nu dispune de softuri și programe licențiate de operare și de securitate, care ar asigura funcționalitatea adecvată a paginii web și securitatea datelor postate pe web.

EXPERIENȚA SLOVACIEI, UTILĂ PENTRU PLANURILE COMRATULUI

La întrunirea de la Comrat de pe 7 martie curent au participat viceprimarii Gheorghi Sarî și Șerali Turganov, precum și specialistul responsabil de pagina web oficială a localității. Expertul IDIS „Viitorul" a informat participanții că mun. Comrat nu a fost inclus inițial în clasamentul privind deschiderea guvernării locale către cetățeni, însă ulterior a fost analizat și evaluat sub aspectul transparenței

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar" este implementată de IDIS „Viitorul", în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

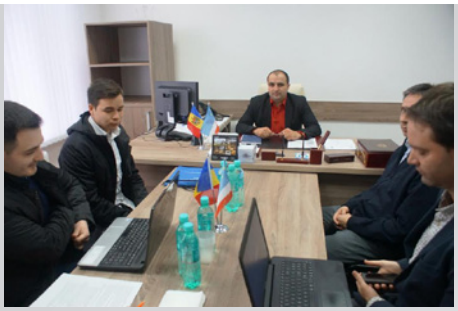

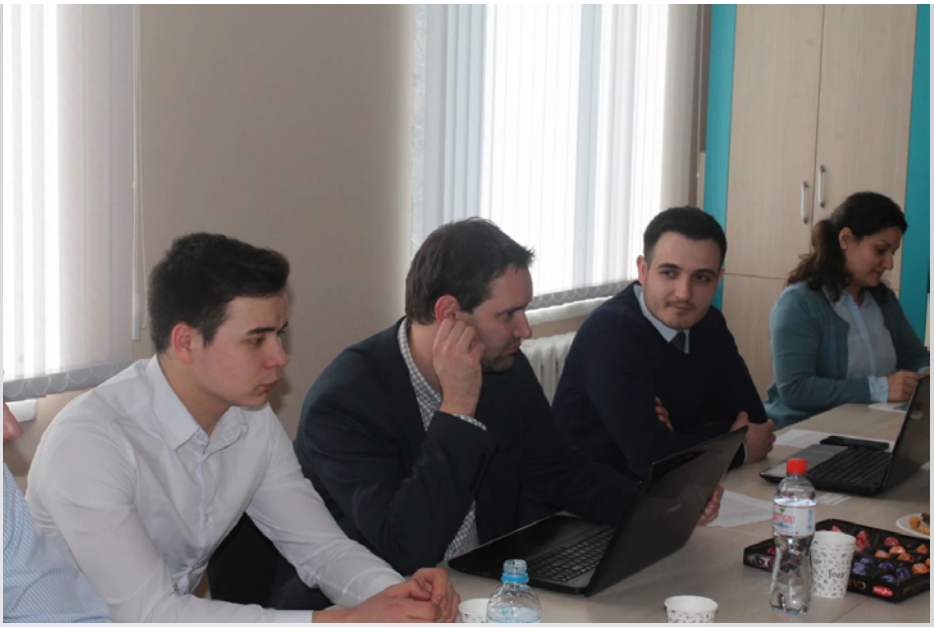

și va fi inclus în rapoartele următoare.

Conducerea orașului a asigurat experții, care au subliniat importanța asigurării accesului cetățenilor la informațiile publice și implicării acestora în procesul de elaborare și adoptare a deciziilor publice, că după alegerile locale din 2015 autoritățile publice din Comrat au devenit mai deschise față de cetățeni și reacționează prompt la toate solicitările venite din partea acestora. Totodată, administrația locală își propune ca scop publicarea pe pagina web oficială, cel târziu la începutul anului 2018, a tuturor contractelor de achiziții publice.

Experții slovaci, prezenți la această întrunire, au povestit despre experiența Slovaciei în publicarea contractelor de achiziții publice de către autoritățile publice locale. Astfel, localitățile slovace, potrivit unei legi din 2011, sunt obligate să publice pe pagina lor web toate contractele de achiziții publice. Mai mult, cele mai transparente localități au implementat motoare speciale de căutare pe paginile lor web, prin intermediul cărora cetățenii pot găsi ușor un anumit contract după un șir de criterii, precum data încheierii contractului, denumirea agentului economic, suma contractului, tipul produselor, serviciilor, lucrărilor etc.

LOCUITORII DE LA CIMIȘLIA APRECIAZĂ ACTIVITATEA TRANSPARENTĂ A ADMINISTRAȚIEI

Orașul Cimișlia este cea mai transparentă localitate din R. Moldova, acumulând în clasamentul IDIS „Viitorul” 54 de puncte. Cimișlia a obținut cele mai bune rezultate în domeniile bugetării (100%), serviciilor sociale (100%) și accesului la informație (91%). Din cele 50 de localități monitorizate, doar administrația orașului Cimișlia a publicat în totalitate declarațiile cu privire la venituri și proprietate ale primarului, viceprimarilor și funcționarilor publici. Cel mai scăzut punctaj Cimișlia l-a obținut în ceea ce privește resursele umane (10%) și achizițiile publice (17%).

La întrunirea de la Cimișlia au participat mai mulți funcționari din aparatul Primăriei, în frunte cu primarul orașului, Gheorghe Răileanu, dar și delegatul Agenției pentru Democrație Locală la Cimișlia.

Administrația locală a conștientizat importanța și necesitatea de a activa în mod transparent, fapt apreciat și de către cetățenii localității, care au acordat pentru al doilea mandat consecutiv vot de încredere actualului primar de Cimișlia. Autoritățile locale de aici își propun în continuare coagularea eforturilor pentru a se menține pe locul I în clasamentul localităților din Republica Moldova.

În Slovacia, potrivit lui Michal Pisko, cele mai transparente localități au servit ca exemplu pentru autoritățile publice centrale de a-și îmbunătăți nivelul de transparență și chiar de a modifica legile în țară pentru a impune anumite standarde de transparență în activitatea autorităților publice.

În rezultatul întrunirilor cu factorii de decizie din cele trei localități, am convenit de comun acord că experții IDIS „Viitorul” vor înainta noi recomandări pentru domeniile ce necesită îmbunătățiri, iar administrațiile locale au promis că le vor implementa pentru a-și spori nivelul de transparență.

Viorel Pârvan,
expert al IDIS „Viitorul”

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.